

บทที่ 2

ลักษณะสัณฐานวิทยาของแบคทีเรีย

การศึกษาลักษณะสัณฐานวิทยา (morphological characteristic) ของเซลล์แบคทีเรียในห้องปฏิบัติการแบคทีเรียวิทยานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกล้องจุลทรรศน์ เนื่องจากเซลล์แบคทีเรียมีขนาดเล็กมาก คือ มีขนาดเป็นไมครอน (ไมโครเมตร; $\mu\text{m} = 10^{-6}$ เมตร) จึงไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่า ดังนั้นวิธีที่จะทำให้มองเห็นเซลล์แบคทีเรียได้ คือ จะต้องขยายด้วยเลนส์ (lens) ที่มีกำลังขยายประมาณ 1,000 เท่าซึ่งประกอบอยู่ภายในกล้องจุลทรรศน์ โดยอาศัยน้ำมัน (immersion oil) เป็นตัวกลางช่วยในการรวมแสงจากเซลล์แบคทีเรียบนสไลด์ (slide) สูเลนส์ แต่ปกติแล้วเซลล์แบคทีเรียมักมีลักษณะโปร่งแสง จึงทำให้การศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ทำได้ยาก ดังนั้นวิธีที่จะช่วยให้เห็นรายละเอียดได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ การย้อมสี (staining) แบคทีเรียที่นิยมนำมาย้อมสี คือ แบคทีเรียที่มีอายุประมาณ 18-24 ชั่วโมง เพราะแบคทีเรียที่มีอายุมากมักจะเสียคุณสมบัติการติดสี นอกจากนี้จะย้อมเพื่อศึกษาลักษณะบางประการที่พบเฉพาะในแบคทีเรียที่มีอายุมากเท่านั้น

รูปร่างลักษณะของเซลล์แบคทีเรีย

รูปร่างลักษณะของเซลล์แบคทีเรียจำแนกได้หลายแบบ ได้แก่

1. เซลล์ปกติ (vegetative cells)

1.1 รูปร่าง (shape) ของเซลล์แบคทีเรีย ได้แก่

- bacillus (แท่ง, ทรงกระบอก) (รูปที่ 2-1)
- coccus (กลม, รูปไข่) (รูปที่ 2-2)
- curved (รูปที่ 2-3)
  - spirillum (แข็ง, เป็นเกลียว)
  - spirochete (ยืดหดได้, เป็นเกลียว)
  - vibrio (โค้งเดี่ยว)

1.2 การจัดหมู่ (grouping) ของเซลล์แบคทีเรีย (รูปที่ 2-4) ได้แก่

- bacillus (เดี่ยว, เป็นคู่, เป็นสาย)
- coccus
  - micrococcus (เดี่ยว)

- diplococci (คู่, คู่โดยที่เซลล์ด้านหนึ่งแบน)
- streptococci (สาย)
- staphylococcus (เรียงกันเป็นกลุ่มคล้ายพวงองุ่น)
- tetrad (เรียงกันสี่เซลล์)
- sarcina (8 เซลล์เรียงกันเป็นสี่เหลี่ยมลูกบาศก์)

2. เซลล์ที่สร้างสปอร์อยู่ภายใน ได้แก่

- 2.1 รูปแท่ง (ลักษณะเหมือนเซลล์ที่ไม่สร้างสปอร์)
- 2.2 รูปกระสวย (ตรงกลางโป่งออก)
- 2.3 รูปไม้ตีกลอง (ปลายข้างหนึ่งโป่งออก)

3. เอนโดสปอร์ (endospore) ซึ่งอยู่ภายในเซลล์แบคทีเรีย (รูปที่ 2-5) ได้แก่

- 3.1 รูปร่าง
  - spherical (กลม)
  - oval (รี)
  - cylindrical (ทรงกระบอก)
- 3.2 ตำแหน่งที่อยู่ (location)
  - central (ตรงกลาง)
  - terminal (ตรงปลาย)
  - subterminal (ค่อนข้างปลาย)

4. แฟลกเจลลา (flagella) (รูปที่ 2-6) ได้แก่

- 4.1 monotrichous flagella มีเส้นเดี่ยวอยู่ที่ด้านใดด้านหนึ่งของเซลล์
- 4.2 lophotrichous มีมากกว่า 1 เส้นอยู่ที่ปลายข้างใดข้างหนึ่ง
- 4.3 amphitrichous มีมากกว่า 1 เส้นอยู่ที่ปลายทั้งสองข้าง
- 4.4 peritrichous มีหลายเส้นอยู่รอบ ๆ ตัว

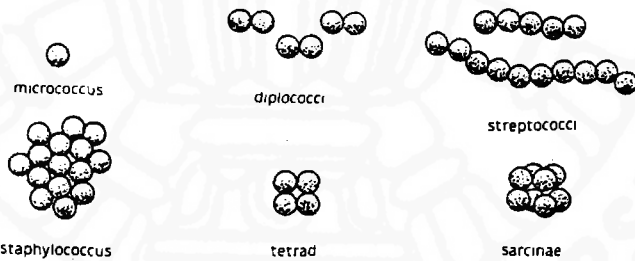
รูปที่ 2-1 รูปร่างของแบคทีเรียแบบ coccus

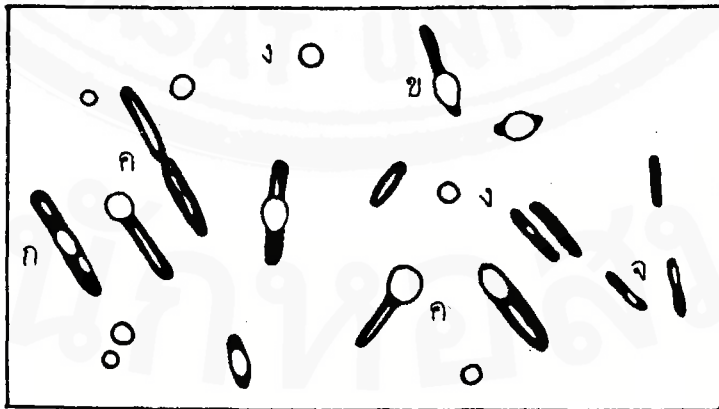
รูปที่ 2-2 รูปร่างของแบคทีเรียแบบ bacillus

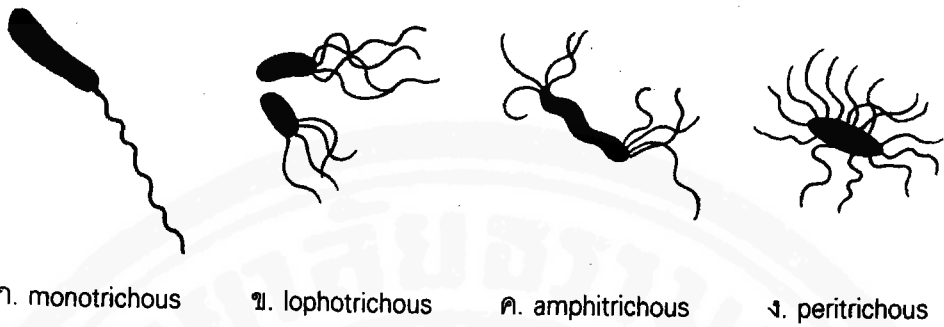
รูปที่ 2-3 รูปร่างของแบคทีเรียแบบ curved

รูปที่ 2-4 การจัดหมู่ของแบคทีเรีย cocci แบบต่าง ๆ

รูปที่ 2-5 ตำแหน่งที่อยู่ของเอนโดสปอร์ (ก. central spore, ข. subterminal spore, ค. terminal spore, ง. free spore, จ. vegetative cell)

รูปที่ 2-6 ลักษณะและตำแหน่งของแฟลกเจลลาของเซลล์แบคทีเรีย

สีย้อมแบคทีเรีย

สีย้อมเซลล์แบคทีเรียมีหลายชนิดแล้วแต่วัตถุประสงค์ของการย้อม สีที่นิยมใช้โดยทั่วไป ได้แก่

1. Gram's stain

คิดค้นโดย Hans Christain Gram ในปี ค.ศ. 1884 ใช้ในการแยกแบคทีเรียตามสมบัติการติดสีออกเป็น 2 พวก คือ แบคทีเรียแกรมบวก (Gram positive) จะติดสีน้ำเงินอมม่วงของ crystal violet และแบคทีเรียแกรมลบ (Gram negative) จะติดสีแดงอมส้มของ safranin O

วิธีการเตรียมสี Gram's stain (Hucker's modification method)

1. เตรียม crystal violet solution โดยเตรียม

1.1 stock crystal violet

ละลายผง crystal violet (85% dye) จำนวน 20 กรัม ใน 95% ethanol ปริมาตร 100 มิลลิลิตร ผสมให้เข้ากัน

1.2 stock oxalate solution

ละลายผง ammonium oxalate จำนวน 1 กรัม ในน้ำกลั่นปริมาตร 100 มิลลิลิตร ผสมให้เข้ากัน

การเตรียม working solution โดยนำ stock crystal violet (ข้อ 1.1) จำนวน 1 ส่วน ผสมกับน้ำกลั่นจำนวน 9 ส่วน แล้วเติม stock oxalate solution (ข้อ 1.2) จำนวน 4 ส่วน ผสมให้

เข้ากัน กรองด้วยกระดาษกรอง บ่มในขวดแก้วสีชา 24 ชั่วโมงก่อนใช้

2. เตรียม Gram iodine solution

บด iodine crystal จำนวน 1 กรัม และ potassium iodine จำนวน 2 กรัม ใน น้ำกลั่นปริมาตร 5 มิลลิลิตร ละลายจนหมด แล้วเติมน้ำกลั่นจนปริมาตรครบ 240 มิลลิลิตร หลังจากนั้นเติมสารละลาย 5% sodium bicarbonate ปริมาตร 60 มิลลิลิตร ผสมให้เป็นเนื้อเดียวกัน เก็บไว้ในขวดแก้วสีชา

3. เตรียม decolorizer

ใช้ 95% ethanol เป็น decolorizer

4. เตรียม safranin O solution

ละลายผง safranin O จำนวน 2.5 กรัม ใน 95% ethanol ปริมาตร 100 มิลลิลิตร ผสมให้เข้ากัน ใช้เป็น stock solution โดยเก็บไว้ในขวดแก้วสีชา และเตรียม working solution โดย เจือจาง stock solution จำนวน 1 ส่วนในน้ำกลั่น 9 ส่วน (1:10)

2. Acid-fast stain

ใช้ย้อมเซลล์แบคทีเรียที่อยู่ในตระกูล Mycobacteriaceae และ Norcardiaceae ซึ่งติดสีได้ ยาก จึงจัดเป็น differential stain มีประโยชน์ทางด้านการวินิจฉัยโรค (diagnosis) เบื้องต้น เพราะ แบคทีเรียหลายชนิดในตระกูลนี้เป็นสาเหตุของโรคเรื้อนและวัณโรค

วิธีการเตรียมสี Kinyoun acid-fast stain

1. เตรียม Kinyoun carbolfuchsin

1.1 ละลายผง basic fuchsin จำนวน 4 กรัม ใน 95% ethanol ปริมาตร 20 มิลลิลิตร ค่อย ๆ เติมน้ำกลั่นลงไปช้า ๆ ขณะเขย่าขวดจนปริมาตรครบ 100 มิลลิลิตร เก็บในขวดแก้วสีชา

1.2 ละลายผง phenol จำนวน 8 กรัม ในน้ำกลั่นปริมาตร 8 มิลลิลิตร โดยอุ่นใน อ่างน้ำ (water bath) อุณหภูมิ 56°C

1.3 ใช้ปิเปตต์ (pipette) ตูดสารละลาย phenol ไปเติมลงในสีที่เตรียมไว้ แล้วเขย่าให้เข้ากัน

2. เตรียม acid-alcohol

เติม hydrochloric acid (HCl) เข้มข้นปริมาตร 3 มิลลิลิตร ลงใน 95% ethanol ปริมาตร 97 มิลลิลิตร ผสมให้เข้ากัน เก็บในขวดแก้ว

3. เตรียม methylene blue

ละลายผง methylene blue จำนวน 3 กรัม ในน้ำกลั่นปริมาตร 100 มิลลิลิตร เก็บในขวดแก้ว

3. Flagella stain

แฟลกเจลลา (flagella) เป็นอวัยวะที่ช่วยในการเคลื่อนที่ของแบคทีเรีย ซึ่งมีขนาดเล็กมาก และสามารถแตกหักได้ง่าย อีกทั้งยังสลายเมื่อโดนความร้อน ดังนั้นการย้อมจึงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษและใช้สีพิเศษ เพื่อให้สามารถมองเห็นได้ชัดเจนขึ้น

วิธีการเตรียมสี flagella stain (simplified Leifson flagella stain)

1. เตรียมสารละลาย A

ละลายผง basic fuchsin จำนวน 0.6 กรัม ใน 95% ethanol ปริมาตร 50 มิลลิลิตร เขย่าให้เข้ากัน ตั้งทิ้งไว้ข้ามคืนเพื่อให้ละลาย

2. เตรียมสารละลาย B

ละลายผง sodium chloride 0.37 กรัม กับผง tannic acid จำนวน 0.75 กรัม ในน้ำกลั่นปริมาตร 50 มิลลิลิตร ผสมให้เข้ากัน

นำสารละลาย A และ B ผสมกันและเขย่าอย่างแรงให้เข้ากัน ปรับพีเอช (pH) ให้ได้ 5.0 ด้วย 1 N NaOH เก็บในตู้เย็น 4°C โดยใส่ขวดแก้ว ปิดจุกให้สนิท สามารถเก็บไว้ได้ประมาณ 1 เดือน

4. Staining of metachromatic granules

การย้อม metachromatic granules ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษในแบคทีเรียบางชนิด (เช่น Corynebacterium) นั้น มีหลายวิธี วิธีที่นิยมใช้กันทั่วไป คือ methylene blue stain

วิธีการเตรียมสี methylene blue stain

ละลายผง methylene blue จำนวน 0.3 กรัม ใน 95% ethanol ปริมาตร 30 มิลลิลิตร เมื่อละลายหมดแล้วเติมน้ำกลั่นปริมาตร 100 มิลลิลิตร ผสมให้เข้ากัน เก็บไว้ในขวดแก้ว

5. Spore stain

เอนโดสปอร์ (endospore) เป็นส่วนของแบคทีเรียที่ทนทานต่อสภาวะทางกายภาพและเคมี ซึ่งถูกสร้างขึ้นในเซลล์ของแบคทีเรีย เพื่อให้สามารถอยู่รอดในสภาพแวดล้อมที่วิกฤต การย้อมสปอร์ทำได้โดยเพิ่มความสามารถในการซึมผ่านของสีเข้าไปในสปอร์ ซึ่งอาจใช้ความร้อนช่วย

วิธีการเตรียมสีย้อมสปอร์ (Wirtz-Conklin's method)

1. malachite green

ละลายผง malachite green จำนวน 1 กรัม ในน้ำกลั่นปริมาตร 20 มิลลิลิตร ผสมให้เข้ากัน เก็บไว้ในขวดแก้ว

2. safranin O

ละลายผง safranin O จำนวน 0.1 กรัม ในน้ำกลั่นปริมาตร 20 มิลลิลิตร ผสมให้เข้ากัน เก็บไว้ในขวดแก้ว

6. Capsule stain

แคปซูล (capsule) เป็นโครงสร้างที่ห่อหุ้มอยู่ด้านนอกของเซลล์แบคทีเรียซึ่งพบในแบคทีเรียบางชนิด ทำหน้าที่ในการป้องกันตัวเซลล์จากสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เป็นส่วนที่มีสมบัติการติดสีต่างไปจากเซลล์แบคทีเรีย การย้อมอาจทำได้โดยการย้อมเซลล์แบคทีเรีย ซึ่งจะเห็นส่วนแคปซูลใส (clear zone) ไม่ติดสี หรืออาจใช้วิธีที่แตกต่างออกไป คือ ย้อมแคปซูลให้ติดสีต่างไปจากเซลล์แบคทีเรียก็ได้

วิธีการเตรียมสีย้อมแคปซูล (Hiss's method)

1. 1% crystal violet

ละลายผง crystal violet จำนวน 1 กรัม ในน้ำกลั่นปริมาตร 100 มิลลิลิตร ผสมให้เข้ากัน เก็บไว้ในขวดแก้ว

2. 20% copper sulfate

ละลายผง copper sulfate จำนวน 5 กรัม ในน้ำกลั่นปริมาตร 100 มิลลิลิตร ผสมให้เข้ากัน เก็บไว้ในขวดแก้ว

7. Cell wall stain

ผนังเซลล์ (cell wall) เป็นส่วนที่บางและย้อมติดสียาก เป็นโครงสร้างที่แข็งของแบคทีเรีย และมักจะแยกความแตกต่างจากเซลล์เมมเบรน (membrane) และไซโตพลาสซึม (cytoplasm) ของเซลล์แบคทีเรียได้ยาก การย้อมผนังเซลล์จึงนิยมทำให้ผนังเซลล์ซึ่งอยู่ติดกับไซโตพลาสซึมแยกออกจากกัน โดยนำเซลล์แบคทีเรียไปแช่ในสารละลายที่มีความเข้มข้นสูงกว่าน้ำภายในเซลล์ของแบคทีเรีย (hypertonic solution) เพื่อให้เซลล์แบคทีเรียเกิดพลาสโมไลซิส (plasmolysis) ซึ่งจะทำให้ไซโตพลาสซึมหดตัวแยกจากผนังเซลล์

วิธีการเตรียมสีย้อมผนังเซลล์

1. 5% tannic acid

ละลายผง tannic acid จำนวน 5 กรัม ในน้ำกลั่นปริมาตร 100 มิลลิลิตร ผสมให้เข้ากัน เก็บไว้ในขวดแก้ว

2. 0.5% crystal violet

ละลายผง crystal violet จำนวน 0.5 กรัม ในน้ำกลั่นปริมาตร 100 มิลลิลิตร ผสมให้เข้ากัน เก็บไว้ในขวดแก้ว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้วิธีการและขั้นตอนในการย้อมสีแบคทีเรีย

2. เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกหัดย้อมสีแบคทีเรียจนเกิดทักษะและความชำนาญ
3. เพื่อให้นักศึกษาสามารถจำแนกชนิดของแบคทีเรียแกรมบวกและแกรมลบ และสามารถบ่งบอกรูปร่างลักษณะของแบคทีเรียได้

การทดลองที่ 1

การย้อมสี Gram's stain (Hucker's method)

อุปกรณ์

1. ลูบ (inoculating loop)
2. สไลด์
3. ตะเกียงบุนเส้น
4. Crystal violet, Gram iodine, 95% ethanol และ Safranin O
5. ชุดอุปกรณ์ในการย้อมสี
6. แบคทีเรียที่เลี้ยงในอาหารเหลว (broth) และอาหารแข็ง (media) จำนวน 12 ชนิด
7. กล้องจุลทรรศน์

วิธีการ

1. ล้างสไลด์แก้วให้สะอาด โดยถ้าเป็นสไลด์ใหม่ให้แช่ใน 95% ethanol แล้วใช้ผ้ากรองเช็ดให้แห้ง ถ้าเป็นสไลด์ที่เคยใช้งานมาแล้วให้ล้างด้วยน้ำยาล้างจานหรือผงซักฟอกและน้ำประปาให้สะอาด แล้วแช่ใน 95% ethanol และใช้ผ้ากรองเช็ดให้แห้ง
2. เตรียมสไลด์ที่จะย้อม โดยทำเครื่องหมายวงกลมบริเวณที่จะสเมียร์ (smear) ด้านหลังแผ่นสไลด์แก้ว หยดน้ำกลั่นบนสไลด์แก้ว 1 หยดบริเวณกึ่งกลางวงกลม แล้วใช้ลูบป้ายโคโลนี (colony) ของแบคทีเรียมาสเมียร์ให้เป็นแผ่นฟิล์มบาง ๆ บนแผ่นสไลด์ด้วยวิธี aseptic technique คือเผาลูบบนเปลวไฟจากตะเกียงบุนเส้นจนร้อนแดง ปล่อยให้เย็นสักครู่ เปิดฝาจานอาหารเลี้ยงแบคทีเรีย (petri dishes) แล้วใช้ลูบป้ายที่โคโลนีของแบคทีเรียเพียงเล็กน้อย นำมาป้ายที่หยดน้ำกลั่นบนสไลด์แก้วที่เตรียมไว้ แล้วใช้ลูบเกลี่ยเป็นวงกลมกระจายให้บางที่สุด และปล่อยให้แห้ง
3. ถ้าเป็นแบคทีเรียที่เลี้ยงในอาหารเหลว ไม่ต้องหยดน้ำกลั่นบนแผ่นสไลด์ โดยหลังจาก

เผาสุปและปล่อยให้เย็นแล้ว ให้เขย่าหลอดทดลองที่บรรจุอาหารเลี้ยงแบคทีเรียจนเป็นเนื้อเดียวกัน แล้วใช้นิ้วก้อยของมือขวาคลายฝาเกลียวหรือจุกสำลีของหลอดทดลองนั้น แล้วใช้รูปรุ่มรับอาหารเลี้ยงแบคทีเรีย นำมาป้ายบนแผ่นสไลด์แก้วที่เตรียมไว้ แล้วใช้รูปเกลียวเป็นวงกลมกระจายให้บางที่สุดและปล่อยให้แห้ง

4. นำสไลด์ที่เตรียมผ่านเปลวไฟ 2-3 ครั้ง เพื่อให้แบคทีเรียติดแน่นบนสไลด์ (heat fix) แล้ววางไว้ให้เย็น
5. นำสไลด์ที่เตรียมไปวางบนที่วางสไลด์สำหรับย้อมสีที่อ่างน้ำ เดิมสี crystal violet ให้ท่วมสไลด์ ตั้งทิ้งไว้ประมาณ 1 นาที
6. เมื่อครบเวลาเทสีทิ้งไป แล้วล้างสีที่เหลือด้วยน้ำประปาที่ไหลรินเบา ๆ
7. เดิม Gram iodine ให้ท่วมสไลด์ ตั้งทิ้งไว้ประมาณ 1 นาที
8. เมื่อครบเวลาเทสีทิ้งไป แล้วล้างด้วยน้ำประปาที่ไหลรินเบา ๆ
9. วางสไลด์เป็นมุมชันกับพื้นราบ แล้วชะสีส่วนเกินออกด้วย 95% ethanol โดยหยดให้ไหลไปช้า ๆ ตามสไลด์ จนกระทั่งไม่มีสีออกอีก (ประมาณ 5-10 วินาที) โดยสังเกตสีของ 95% ethanol ที่ไหลทิ้งว่าใส แล้วล้างด้วยน้ำประปาที่ไหลรินเบา ๆ อีกครั้ง
10. ย้อมทับด้วย safranin O ประมาณ 10 วินาที
11. เมื่อครบเวลาเทสีออก และล้างสีออกด้วยน้ำประปาที่ไหลรินเบา ๆ
12. ใช้ทิชชูเช็ดด้านหลังสไลด์ให้สะอาด หากตะกอนสีติดแน่นให้ใช้แผ่นใยขัด (ตัวอย่างเช่น สก็อตไบร์®) ขัดเบา ๆ แล้วเป่าสไลด์ด้านหน้าที่มีแบคทีเรียด้วยพัดลมให้แห้ง
13. นำไปส่องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์กำลังขยาย 1,000 เท่า โดยหยด immersion oil บนสไลด์ 1 หยด แล้วตรวจดูด้วย objective lens หัว 100x
14. บันทึกผลลักษณะพื้นฐานวิทยาและการติดสีแกรม โดยตรวจดูรูปร่างลักษณะของแบคทีเรียว่าเป็นคอคคัส บาซิลลัส หรือสไปริลลัม และตรวจดูการติดสีแกรม ถ้าติดสีน้ำเงินอมม่วงของ crystal violet แสดงว่าเป็นแกรมบวก ถ้าติดสีแดงอมส้มของ safranin O แสดงว่าเป็นแกรมลบ

ผลการทดลอง

ชนิดของแบคทีเรีย	รูปร่างลักษณะที่เห็น	การติดสี
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		

วิจารณ์และสรุป

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

การทดลองที่ 2

การย้อมสี Kinyoun's acid-fast stain

อุปกรณ์

1. ลูป (inoculating loop)
2. สไลด์
3. ตะเกียงบุนเดิน
4. Kinyoun's carbol fuchsin, acid alcohol และ methylene blue
5. ชุดอุปกรณ์ในการย้อมสี
6. แบคทีเรีย *Micrococcus luteus* บนผิวเอียง (Slant) ของอาหารแข็ง (nutrient agar)
7. กล้องจุลทรรศน์

วิธีการ

1. ล้างสไลด์แก้วให้สะอาด แล้วใช้ผ้ากรอสเช็ดให้แห้ง
2. เตรียมสไลด์ที่จะย้อม โดยหยดน้ำกลั่นบนสไลด์แก้ว 1 หยด แล้วใช้ลูปป้ายโคโลนีของแบคทีเรีย *Micrococcus luteus* มาสเมียร์ให้เป็นแผ่นฟิล์มบาง ๆ บนแผ่นสไลด์ด้วยวิธี aseptic technique
3. นำสไลด์ที่เตรียมผ่านเปลวไฟ 2-3 ครั้ง เพื่อให้แบคทีเรียติดแน่นบนสไลด์ (heat fix) แล้ววางไว้ให้เย็น
4. นำสไลด์ที่เตรียมไปวางบนที่วางสไลด์สำหรับย้อมสีที่อ่างน้ำ หยดสี Kinyoun's carbol fuchsin ให้ท่วมรอยสเมียร์ ตั้งทิ้งไว้ประมาณ 5 นาที เมื่อครบเวลาเทสีทิ้งไป แล้วล้างด้วยน้ำประปาที่ไหลรินเบา ๆ
5. วางสไลด์เป็นมุมชันกับพื้นราบ แล้วชะสีส่วนเกินออกด้วย acid alcohol โดยหยดให้ไหลไปช้า ๆ ตามสไลด์ จนกระทั่ง acid alcohol ที่ไหลออกมาเป็นสีม่วงแดงจาง ๆ แล้วล้างด้วยน้ำประปาที่ไหลรินเบา ๆ อีกครั้ง
6. ย้อมทับด้วย methylene blue ประมาณ 3-4 นาที เมื่อครบเวลาเทสีออก และล้างสีออก

ด้วยน้ำประปาที่ไหลรินเบา ๆ แล้วใช้ทิชชูเช็ดด้านหลังสไลด์และเป่าสไลด์ด้านหน้าที่มีแบคทีเรียด้วยพัดลมให้แห้ง

7. นำไปส่องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์กำลังขยาย 1,000 เท่า บันทึกผลลักษณะการติดสีของเซลล์ของแบคทีเรีย

ผลการทดลอง

รูปร่างลักษณะที่เห็น	การติดสี

วิจารณ์และสรุป

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

การทดลองที่ 3

การย้อมสี Spore stain (Schaffer-Fulton's method)

อุปกรณ์

1. ลูป (inoculating loop)
2. สไลด์
3. ตะเกียงบนเส้น, tripod และ beaker
4. Malachite green และ Safranin O

5. ชุดอุปกรณ์ในการย้อมสี
6. แบคทีเรีย *Bacillus megaterium* บนผิวเคี้ยวของอาหารแข็งอายุ 48 ชั่วโมง
7. กล้องจุลทรรศน์

วิธีการ

1. ล้างสไลด์แก้วให้สะอาด แล้วใช้ผ้าก๊อซเช็ดให้แห้ง
2. เตรียมสไลด์ที่จะย้อม โดยหยดน้ำกลั่นบนสไลด์แก้ว 1 หยด แล้วใช้รูปป้ายโคโลนีของแบคทีเรีย *Bacillus megaterium* มาสเมียร์ให้เป็นแผ่นฟิล์มบาง ๆ บนแผ่นสไลด์ด้วยวิธี aseptic technique
3. นำสไลด์ที่เตรียมผ่านเปลวไฟ 2-3 ครั้ง เพื่อให้แบคทีเรียติดแน่นบนสไลด์ (heat fix) แล้ววางไว้ให้เย็น
4. นำสไลด์ที่เตรียมไปวางบนบีกเกอร์ (beaker) ที่ต้มน้ำจนเดือดและมีไอน้ำนำความร้อนมาถึงแผ่นสไลด์ได้ แล้วเติม malachite green ให้ท่วมสไลด์ ตั้งทิ้งไว้ประมาณ 3 นาที ระวังอย่าให้สีแห้งโดยคอยเติมสีย้อมทีละหยด เมื่อครบเวลาเทสีออก และล้างสีออกด้วยน้ำประปาที่ไหลที่รินเบา ๆ
5. นำสไลด์ที่เตรียมไปวางบนที่วางสไลด์สำหรับย้อมสีที่อ่างน้ำ ย้อมทับด้วย safranin O ประมาณ 30 วินาที เมื่อครบเวลาเทสีออก และล้างสีออกด้วยน้ำประปาที่ไหลรินเบา ๆ และใช้ทิชชูเช็ดด้านหลังสไลด์และเป่าสไลด์ด้านหน้าที่มีแบคทีเรียด้วยพัดลมให้แห้ง
6. นำไปส่องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์กำลังขยาย 1,000 เท่า บันทึกผลลักษณะการติดสีของสปอร์และเซลล์ของแบคทีเรีย เซลล์แบคทีเรียจะติดสีแดงอมส้ม ส่วนสปอร์จะติดสีเขียว

ผลการทดลอง

รูปร่างลักษณะที่เห็น	การติดสี

วิจารณ์และสรุป

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

การทดลองที่ 4

การย้อมสี Flagella stain (Simplified Leifson flagella stain method)

อุปกรณ์

1. ลูป (inoculating loop)
2. สไลด์
3. ตะเกียงบนเส้น
4. Simplified Leifson flagella stain
5. ชุดอุปกรณ์ในการย้อมสี
6. แบคทีเรีย *Proteus vulgaris* บนผิวแข็งของอาหารแข็งอายุ 12-18 ชั่วโมง
7. กล้องจุลทรรศน์

วิธีการ

1. ล้างสไลด์ให้สะอาดแล้วเช็ดให้แห้ง หยดน้ำกลั่นลงบนแผ่นสไลด์ ใช้ลูปป้ายโคโคไนซ์ของแบคทีเรีย *Proteus vulgaris* ที่เพาะเลี้ยงใหม่ ๆ (ประมาณ 12-18 ชั่วโมง) มาสเมียร์บนสไลด์ให้เป็นแผ่นฟิล์มบาง ๆ ปล่อยให้แห้ง ระวังอย่าใช้ความร้อน เพราะแฟลกเจลลาจะถูกทำลายได้
2. ย้อมด้วย Flagella stain นาน 8-10 นาที และล้างออกด้วยน้ำประปาที่ไหลรินเบา ๆ แล้วใช้ทิชชูเช็ดด้านหลังสไลด์และเป่าสไลด์ด้านหน้าที่มีแบคทีเรียด้วยพัดลมให้แห้ง

3. นำไปส่องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์กำลังขยาย 1,000 เท่า บันทึกผลจำนวนและลักษณะการติดสีของแฟลกเจลลาและเซลล์ของแบคทีเรีย เซลล์แบคทีเรียจะติดสีฟ้าเข้ม ส่วนแฟลกเจลลาจะติดสีแดง

ผลการทดลอง

รูปร่างลักษณะที่เห็น	การติดสี

วิจารณ์และสรุป

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

การทดลองที่ 5

การย้อมสี Cell wall stain

อุปกรณ์

1. ลูป (inoculating loop)
2. สไลด์
3. ตะเกียงบุนเส้น
4. 5% tannic acid และ 0.5% crystal violet
5. ชุดอุปกรณ์ในการย้อมสี

6. แบคทีเรีย *Bacillus megaterium* บนผิวแข็งของอาหารแข็งอายุ 24 ชั่วโมง
7. กล้องจุลทรรศน์

วิธีการ

1. ล้างสไลด์ให้สะอาดแล้วเช็ดให้แห้ง หยดน้ำกลั่นลงบนแผ่นสไลด์ ใช้รูปลายโคโลนีของแบคทีเรีย *Bacillus megaterium* มาสเมียร์บนสไลด์ให้เป็นแผ่นฟิล์มบาง ๆ ปล่อยให้แห้ง
2. แช่สไลด์ใน 5% tannic acid นาน 30-60 นาที แล้วล้างออกด้วยน้ำประปา
2. ย้อมด้วย 0.5% crystal violet นาน 2 นาที และล้างออกด้วยน้ำประปาที่ไหลรินเบา ๆ แล้วใช้ทิชชูเช็ดด้านหลังสไลด์และเป่าสไลด์ด้านหน้าที่มีแบคทีเรียด้วยพัดลมให้แห้ง
3. นำไปส่องดูด้วยกล้องจุลทรรศน์กำลังขยาย 1,000 เท่า บันทึกผลการติดสีของผนังเซลล์และเซลล์แบคทีเรีย ผนังเซลล์จะไม่ติดสี ส่วนเซลล์แบคทีเรียจะติดสีน้ำเงินอมม่วงของ crystal violet

ผลการทดลอง

รูปร่างลักษณะที่เห็น	การติดสี

วิจารณ์และสรุป

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....